

Autarkie logická

V pokusech o chápání povahy myšlení nějakého filosofa je třeba si rozlišeně uvědomovat, oč nám vlastně jde. Do zvláštní situace nás staví zejména okolnost, že myšlení („učení“) nejstarších filosofů se nám nezachovalo v podobě větších souvislých textů, ale jen ve formě „zlomků“. A že navzdory tomu se můžeme – a nepochybně právem – domýšlet nejen toho, jak tito dávní myslitelé uvažovali (a tak se do nich jakoby „vmýšlet“), ale pokoušet se jejich „myšlenku myšlenou“ domyslit v dnešních myšlenkových (a vědomostních) kontextech a vážit její „nosnost“. Nic jiného nám ostatně ani nezbývá, protože máme k dispozici jen ty „zlomky“, a těžko může obstát takový „přístup“ (spíše ovšem ne-přístup, „odmítnutí“ přístupu), který by trval na tom, že ty zlomky jsou příliš krátké, že jsou vytržené z nějakých širších kontextů, jež nemáme k dispozici, a navíc že jde o stopy tak starého myšlení, že žádný legitimní, skutečně věcný, odborný, legitimní přístup k nim není možný, ba naopak že je zcela vyloučen. Musíme prostě uznat, že i takové zlomky (v jiných pak případech citáty, „vytržené“ z kontextu) mají nějaký smysl, a to nikoli nejasný, nýbrž spíše nepřesně určený (či nepřesně určitý). Jinak řečeno: jejich zdánlivé určitosti je dosaženo tím, že chybějící kontext nějak domyslíme. To však neznamená naprostou libovůli: takové domyšlení může být nosnější a méně nosné, může se původnímu, dnes už neznámému kontextu blížit nebo se od něho vzdalovat – a to vše je možno do jisté míry posoudit a zhodnotit. Z toho jednoznačně vyplývá, že i kratší texty, ať už původně krátké nebo vyňaté z rozsáhlejšího kontextu, mohou mít v nějakém rozsahu poměrně určitý smysl a určitou váhu. Jisté neurčitost (či nedoučenost) takového krátkého textu může být dokonce záměrná a cílená. To je smyslem třeba aforismů. Ty jsou dokladem jakési relativní „autarkie“ krátkých formulací nebo výňatků z textů, kde jako takové mohly být záměrně formulovány. V textu nikdy nenajdeme „pravé celky“, ale máme-li nějaké, třeba velmi krátké formulaci porozumět, musíme ji alespoň pokusně a někdy snad dokonce i nazdařbůh nějak domyslet a domyšlením doplnit tak, aby se ta autarkie nějak mohla (s naší pomocí) prosadit a jakoby „zacelit“.

(Písek, 080518-1.)